حیجاب وئازادی پێشین چاوپێکەوتنی ژنی ئازاد لەگەڵ حەمید تەقوایی

ژنی ئازاد: دوو هەفتە تیدەپەڕیت بەسەر هەڵوەشاندنەوەی یاسای قەدەغەکردنی حیجاب لە لایەن دەوڵەتی ئیسلامگەرایی تورکیاوە لەشوێنەدەوڵەتیەکاندا. پارتی دەسەڵاتداری دادوگەشەو لایەنگرانی ئەردۆغان دەڵێن پەسەند کردنی یاسای نوێ، ئازادی دەربڕین دەگەڕێنێتەوە، بە وڵاتێک کەلەسەدا ٩٨ی دانیشتووانەکەی موسڵمانن. بەچونی ئەوە چیەلەم بارەیەوە؟

حەمید تەقوایی: قەدەغەکردنی حیجاب لە شوێنە دەوڵەتیەکاندا هیچ پەیوەندی بەئازادی ئاین ودەربرینی ئاینیەوە نیە. ئەمە بەشێکە لە پێشگرتن بە دەستێوەردانی ئاین لەدەوڵەتدایە و لەڕاستیدا لە بنمایی جیایی دین لەدوڵەت وسیکیولاریزمەوە سەرچاوە دەگرێت. هەرکەسێک ئازادە هەر ئاینێکی هەبێت بەڵام مافی ئەوەی نیە، کە لە ناوەندە دەوڵەتیەکان وهەروەها ناوەندەکانی پەروەردەو بەرهەمهێناندا سود لە نیشانە ئاینیەکان وەربگرێت. حیجاب وەک سەلیب وئەستێرەی داود، ڕەمزێکی ئاینیە و نابێت هیچ لەم سمبولانە لەناوەندە دەوڵەتی وپەروەردە وبەرهەمهێنانەکاندا نیشان بدرێن.

ژنی ئازاد: ئەمڕۆ مەرجی وەرگرتنی تورکیا لەیەکیتی ئەورپادا قوبوڵ کردنی چاکسازیە لەوڵاتەدا. دەوڵەتی تورکیا بانگەشەی ئەوە دەکات کە یەکێک لەو چاکسازیانە هەڵوەشانەوەی یاسای قەدەغەی حجابە لە شوێنە دەوڵەتیەکاندا. بەچی ئەبێت یەکیتی ئەوروپا مەرجێکی لەو شێوەیە دابنێت وەلەبنەڕەتیشدا ئەگەر مەرجیکی لەو شێوەیەدابنرێت تاچەند بەرژەوەندیەکانی خەڵک، وبەتایبەت ژنانی تورکیا دەستەبەردەکات؟

حەمید تەقوایی: ئەگەر ئەم مەرجە ڕاست بێت، هەکارەکەی گەڕانەوەی دوبارەی ئاینە بۆ سیاسەت وقوتابخانەوچالاکی کۆمەڵایەتی وڕۆشنبیری، وە فرەکلتوری(ماڵتی کەڵچەریزم)سەردەمانێکە لە ڕۆژئاوا تیئۆریزە وئاراستە دەکرێت. بەشێکی تری کیشەکە ئیمتیازدانی وڵاتانی ئەوروپایە بە بزوتنەوەی ئیسلامی سیاسی وهێزە ئیسلامیەکان لە ئەورپا بۆ ئامانجی دەستەمەکردن وگەمەڵایەکردنیانە، ئەم هەنگاوانە لەخزمەتی بەرژەوەندیەکانی خەڵک ویا ژناندا نابێت، بەڵکو لەگەڵ

ئامانجی سیاسی وئابوری وبەرژەوەندی چینی دەسەڵاتداری ئەو وڵاتانە لەبەندو بەست و سازش ومامەڵە لەگەڵ هێزو دەوڵەتە لەڕادەبەدەرکانە پەرستە ئیسلامیەکاندا خزمەت دەکات.

ژنی ئازاد: ئێوە دژی ئەوەن کە ژنان بەپێی ژێیەک بێنە دائیرەونەشوێنە دەوڵەتیەکان بە حیجابەوە. ئایا ئەم دژایەتیەی ئەوە بەر بەئازادی جل وبەرگ پۆشین ناگرێت؟ بۆچی ئەوە باوەڕتان بەئازادی جلوبەرگ پۆشین نیە بۆ کەسانی پێگەیشتو؟

حەمید تەقوایی: حیجاب جۆرێک نیە لە جلوبەرگ پۆشین. ژنان لەبەر مەدەل وجوانی ولەباری وە یا ئاسودەی وپاراستن لە گەرماو سەرما، سەرپۆش وپەچەو بورقەعیان هەڵنابژێرن. بەڵکو بەهۆیی جێبەجێکردنی دەستورە ئاینەکەیانەوە دەبنە باڵاپۆش. هیچ ژنێک لەبەردەم ئاوێنەدا لەخۆی ناپرسێت ئەمڕۆ چاکەت وپانتۆڵ لەبەرکەم یان حیجاب بدەم بەرسەرمدا! هەر جلێک بپۆشێت ناچارە کە حیجابی بکات بەسەردا. هەر ئەم ڕاستیە سادەیە نیشانی ئەدات کە حیجاب پۆشاک نیە. لەبنەڕەتدا فەلسەفەی ئاینی پۆشاک نیە بەڵکو "بەدور ڕاگرتن"ی ژنانە لە چاوی پیاوانی نامەحرەم. حجاب پێچانەوەولەپاکەت نانی سێکسی ژنانە وەک کاڵا کەهەر خاوەنەکەی دەتوانێت بیکاتەوە. من ڤیدیەی ئاخوندێکم بینی کەلە مینبەرێکەیدا ژنی دەچواند بەو سەرپۆشەیە کەلەسەر کەبابی سەفەری دادەنێن. ئەیوت ئەگەر ئەتانەوێت پیاوەکان هەستیان بۆ ژنەکانتان نەجوڵێت ئەبێت حجاب بکەیتە سەرژنەکانتان! (لینکی ڤیدیەکەی لەخوارەوە دادەنێم)
خاڵێکی تر ئەوەیە کە تەنانەت ئەگەر حیجاب بەجۆرە پۆشاکێکیش بزانین دیسان لە هەموو شوێنێک وناوەندێکی دەوڵەتی وکۆمەڵایەتی پێی ناگەین. هاوڵاتیەکی ئازاد هاوڵاتیەکی ئاسایی هەرچی پێ خۆشە بالەبەری کات، بەڵام پەرستارێک، یا پۆلیسێک، یا وەرزشکارێکی تۆپی پێ ناتوانێت لەسەر کارەکەی خۆی ئامادە بێت. تەنانەت زۆرێک لە یانەو ڕیستۆرانت وئەنجومەنەکان وهیتر کۆدی جل وبەرگیان هەیە کەئەگەر لەو ڕیعایەتی نەکەیت لەو ناوەندە ڕێگاتان پێنادەن. کاتێک هاوڵاتیان دەچنە پەیوەندی کاری کۆمەڵایەتی وبەرهەم هێنان ئەبێت بڕیارەکانی ئەو کۆمەڵە دیاریکراوە پەیڕەوبکات. کەسێک کەنایەوێت ئەم سنورداردارکردنانە قبوڵ بکات لەو پەیوەندی وکۆمەڵە دیاری کراوانەدا بەشدار نابێت.

ژنی ئازاد: ئایا بەنایاسایی کردنی حیجاب، لە ناو بزوتنەوەو باوەڕدارانی بە ئایندا ڕەوایەتی نادەیتە؟
ئەگەر حیجاب کۆنەپەرستانەو دواکەوتوانەیە، کەوایە، ئاینی خۆی

ولەناویشیاندا ئیسلام کە زۆرتردواکەوتوە وە کۆنەپەرستانەیە. بۆچی ڕایناگەیەنیت کە هەموو ئاینەکان قەدەغەن؟

حەمید تەقوایی:لە بەریەک کەوتن لەگەڵ ئایندا ئەبێت جیاوازی لەنیوان ئاین وەک باو□□کی کەسی وئاین وەک کاری دەوڵەتی- کۆمەڵایەتیدا قبوڵ بکەین.ئاین لەهەردو بارەکەدا کۆنەپەرستانەو دواکەوتوانەیە، بەڵام ڕێگای ڕوبەڕوبونەوەیان وەک یەک نیە.ئاین وەک باوەڕ ناتوانیت ونا بێت قەدەغ□ بکرێت.ڕێگای خەبات لەدژی باوەڕی ئاینی ڕۆشنگەری وکاری زانستی و فەرهەنگیەوە نەک قەدەغەکردنی یاسایی.ئەوەی کە دەبێت قەدەغە بکرێت دەستێوەردانی ئاینە لە ژیانی کۆمەڵایەتی هاوڵاتیان-دەوڵەت وسیستەمی پەروەردە وسیستەمی دادوەری وناوەندەکانی بەرهەمهێنان وهیتر.بۆچی کە ئەم کارە نەک بە باوەڕ بەڵکو لەگەڵ ماف وئازادی وهاوڵاتیان لەناکۆکیدایە.تەنانەت کۆمەڵگایەک کە بیەوێت ئازادی باوەڕ(عەقیدە) وەک باوەڕی تایبەتی زامن بکات ئەبێت سیکۆلاریزم وسڕینەوەی مەزهەب لە کاروباری کۆمەڵاتیدا وەک بنەما وەربگرین .لەهەر رژێمێکدا کە ئاینێکی دیاریکراو-وەک ئاینی فەرمی وەیان ئاینی زۆرینە وەیا حکومەتی پاپای فاتیکان وەیا ولایەتی فەقیە وهیتر- پێگەیەکی تایبەت بەدەست ئەهێنێت بیەوێت یان نا باو□□داران بە ئاینەکانی تربەهاوڵاتی پلەدوو هەژماردەکرێن .نمونەی زیندو پێگەی بەهایئەکان ودەروێشەکان وەیان تەنانەت ئەهلی سونەیەلەڕژێمی کۆماری ئیسلامیدا .

ئەرکی دەوڵەت بەدور ڕاگرتنی کۆمەڵگەیە لە یاساو سونەت وکارکردی کۆنەپەرستانەو دژی ئینسانی مەزهەب.تەنانەت لە ئاستی پراتیکی وفەردی وکەسی لەهەر شوێنێک کە ئەو سونەتانە لەگەڵ ماف وئازادیە سیاسی وکۆمەڵایەتی وحورمەتی هاوڵاتیان و تەنانەت مافی ئاژەڵانیشدا ناکۆک دەبێت ئەبێت قەدەغەبکرێت.بەشودانی منداا□انی کچ دەبێت قەدەغەبکرێت،تەنانەت ئەگەر دایک وباوک وکچەکەش خۆیان ڕازی بن.حیجابی مناڵان وخەتەنەی کوڕانێی منداا□ وزنجیر وقەمە وەشاندن وسەربڕینی ئیسلامی ئاژەڵانیش ئەبێ قەدەغە بکرێت.بنەمای ئەم قەدەغەکردنانە ناکۆکی ئەو سونەت ویاسا وکردەوانەیەلەگەڵ مافە سەرەتاییەکانی هاوڵاتیان وەیان ئاژەڵاندا.لێرەدا ئیتر تەنانەت تایبەتمەندی و یاان سەرچاوەی ئاینی ئەم کردەوانە گرنگی نیە.ئەوە کرنگ نیە کەسێک بە فەرمانی خودا وەیان لەبەر دەمارگری میللی وڕاسیستی وەیان بە هۆی ئاڵۆزی دەرونیەوە ئەم کارانە دەکات.گرنگ ئەوەیە کە ئەم کردەوانە لەگەڵ مافە سەرەتاییەکانی هاوڵاتیاندا ناکۆکەو هەر بەو هۆیەوە دەبێت قەدەغەبکرێت.

هەتا ئەو شوێنەی کە مەسەلەکە پەیوەست دەبێتەوە بە بابەتی جە مەبەستمان کە حیجابە، هەر بەو شێوەیەی کە ڕونمکردەوە حیجابیش وەک هەر دەرکەوتن و سومبوڵیکی ئاینی تر ئەبێت لە ناوەندە حکومی وپەروەردەیی وبەرهەمهێنانەکاندا قەدەغە بکرێت. بەڵام حیجاب تەنانەت وەک هەڵبژاردنێکی کەسی ولەدەرەوەی ئەم ناوەندانەش کارێکی کۆنەپەرستانەیە کە لە ڕوانین بۆ ژن وەک کاڵایەکی سێکسی خۆشی دەبینێت وە دژی حورمەت وکەرامەتی ئینسانی ژنانە.لەباری عەمەلیشەوە حیجاب-وەک پێڵاوی دارین کە یابانیەکان لەپێی کچانیان دەکرد-ناکەک بوو لەگەڵ جوڵان ویاری وچالاکی لەشولاری کچەمنداڵەکان وچالاکی فیزیکی ووەرزشی ژنانە.حیجاب کەت وبەندێکە کەهەر لەمنداڵیەوە ژنان دەباتە دواوەو لە پێگەی ژێردەستەیی پیاودا ڕایدەگرێت. بەو دەلیلەیە کە ئێمە خوازیاری لەنێوچونی حیجابین لەکۆمەڵگەدا،بەڵام بە گەیشتن بەم ئامانجە نەک بەیاسا بەڵکو دەست بە کاری فەرهەنگی وزانستی وڕۆشنگەری دەبەین.

ژنی ئازاد:ئەگەر ژنانی سەرو تەمەنی یاسایی خۆیان لەڕیفراندەمەکی ئازاددا بڵین حەزدەکەین حیجابمان هەبێت،ئەوە قبوڵی ئەکەن؟ئەگەر قبوڵی نەکەن ناچنە ڕیزی ئەو بزوتنەوانەی کە گوێ بە دەنگ زۆرینەی خەڵک نادەن وپیشێلی دەکەن ؟

حەمید تەقوایی:ڕای خەڵک معیاری دەست نیشانکردنی ڕاستی نیە. ئەگەر لە سەردەمی گالیلەدا لە ئەورپا ڕیفراندەمیان بکردایە ئەگەری زۆر هەبوو کە سوڕانەوەی زەوی بەدەوری خۆردا دەنگی نەدەهێنا!کڵێسای کاسۆلیک کە ئەوسەردەمە گالیلەیان ناچار بە تۆبەکردن کرد لەڕاستیدا نوێنەرایەتی زۆرینەی ئەوسەردەمەی دەکرد.ڕای زۆرینە لەبنەڕەتدا دیموکراسی بە بڕیاردانی عەمەلی- بەڕێوەبردن بایەخی هەیە، نەک بە دەستنیشانکردنی باش لەخراپ وەیان ڕاست لەهەڵە .دەربارەی حیجابیش هەر هەمان کار ڕاستە.ئەگەر تەنانەت هەموو خەڵکی کۆمەڵگە دەنگ بدەن بەحیجاب ،ئەوە حیجاب نابێتە کارێکی ئیجابی وپیشکەوتوخوازانە.هەر بەو شێوەیەی کە دەنگی هەموو کەیلەکان بەکەیلایەتی .کەیلایەتی ناکاتە جێگای قبوڵ ومۆڵەت پێدراو.ئەبێت ئاگامان لەوە بێت کە شتێک بەناوی حیجابی ئیختیاریەوە بونی دەرەکی نیە. تەنانەت ژنانی ئاینی کەوا بیردەکەنەوە بەئیرادەی خۆیان حیجابیان قوبوڵکردوە لەڕاستیدا بە زۆری ئاین-ئەخلاقی- سونەتێک کە لەلایەن کۆمەڵگەو بەتایبەت پیاوانی خێزان-ولەوڵاتێکی وەک ئێراندا لەلایەن دەوڵەتەوە-دەسەپێنرێت ملیان داوە*.

وەرگێڕانی کاوە :عومەر

٢٠٢٠\٣\١١

٢٠١٣\١٠\٢١ لەژنی ئازادا بڵاوکراوەتەوە

بڵاوکراوەی فیتنە-بزوتنەوەیەک لە پێناو ڕزگاری ژناندا

لینك به اراجيف آخوند

https://www.youtube.com/watch?v=LCNlwlA_CgA

مندرج در زن آزاد شماره ١٥